

การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่และนมผสม

นางสาวณัฐดา อนุกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF EMOTIONAL QUOTIENT IN CHILDREN BY BREASTFEEDING
AND FORMULA FEEDING

Miss. Nattada Anukoon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science Program in Nursing Science

Faculty of Nursing

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

492049

467562836: MAJOR NURSING SCIENCE

KEYWORD: EMOTIONAL QUOTIENT / CHILDREN / BREASTFEEDING

NATTADA ANUKOON : A STUDY OF EMOTIONAL QUOTIENT IN CHILDREN BY BREASTFEEDING AND FORMULA FEEDING. THESIS ADVISOR: PROF. VEENA JIRAPAET. D.N.Sc. 111 pps.

The purposes of this Ex post facto research design were: 1) to compare emotional quotient (EQ) of children receiving exclusive breastfeeding, breastfeeding combined with formula, and formula with supplementary food; and 2) to compare EQ between children who received exclusive breastfeeding for the duration of 1 month, 4 months, and 6 months. Subjects consisted of 250 children at the age of 3 years old and resided with their mothers. They were selected by multi-stage sampling technique. The research instruments included the mother's demographic factors, the infant feeding questionnaire, and the Home Observation Measurement for the children age 0 to 3 years old, and the evaluation of EQ questionnaire of the children age of 3 to 5 years old. The questionnaires were tested for validity by the panel experts and had the Cronbach's alpha reliability of .95, .89, and .89, respectively. Data were analyzed by descriptive statistics, Chi-square, Mann – Whitney U - test, t-test and ANCOVA using Home Observation score as a control for confounding variable.

Major findings were as follows.

1. The mean of the EQ, both total score and all dimensions (goodness, proficiency, and happiness) of the group of children receiving exclusive breastfeeding was higher than that of those receiving breastfeeding combined with formula or the formula with supplementary food at a significant level of .05

2. The mean of the total score of the EQ of children receiving exclusive breastfeeding for a duration of 6 months was higher than that of those breastfed for 4 months and for 1 month, at a significant level of .05

This finding indicates that exclusive breastfeeding, particularly for 6 months, helps develop children's EQ which has been recognized as an important indicator of success for human achievement.

Field of study.....Nursing Science.....

Student's signature.....

Nattada Anukoon

Academic year.....2006.....

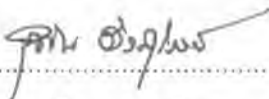
Advisor's signature.....

Veena Jirapaet

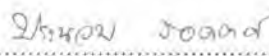
หัวข้อวิทยานิพนธ์   การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่และนมผสม
โดย   นางสาวณัฐดา อนุกุล
สาขาวิชา   พยาบาลศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   ศาสตราจารย์ ดร.วิณา จีระแพทย์

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ.หญิง ดร. ยูพิน อังสุโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประนอม รอดคำดี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร.วิณา จีระแพทย์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ ชัมภลิจิต)

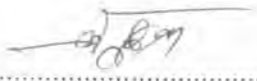
ณัฐตา อนุกุล : ความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่และนมผสม (A STUDY OF EMOTIONAL QUOTIENT IN CHILDREN BY BREASTFEEDING AND FORMULA FEEDING) อ.ที่ปรึกษา: ศ. ดร.วิณา จีระแพทย์; 111 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ Ex post facto design ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ โดยศึกษาย้อนรอยจากผลหรือความจริงที่ปรากฏแล้ว เพื่อค้นหาสาเหตุที่เป็นไปได้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และเลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ และเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวในระยะเวลาที่ต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 3 ปี และแม่ที่อาศัยด้วยกัน ในเขตชุมชนเมือง จำนวน 250 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของแม่ แบบสอบถามการเลี้ยงลูกด้วยนม แบบสังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กอายุ 0-3 ปี และแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3-5 ปี ของกรมสุขภาพจิต ซึ่งผ่านการตรวจความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าความเที่ยงของครอนบาคัลฟาเท่ากับ .95, .89 และ .89 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา, Chi-square, Mann – Whitney U - test, t-test, และ ANCOVA เพื่อควบคุมปัจจัยแปรร่วมที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. คะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์ โดยรวมและรายด้าน (ด้านดี ด้านเก่ง และด้านสุข) ของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว มากกว่าของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับอาหารเสริมอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. คะแนนเฉลี่ยของความฉลาดทางอารมณ์โดยรวมของเด็กกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน มากกว่าของเด็กที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว 4 เดือน และ 1 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวโดยเฉพาะที่นาน 6 เดือน มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นดัชนีสำคัญที่บ่งชี้การประสบความสำเร็จของมนุษย์

สาขาวิชา.....พยาบาลศาสตร์..... ลายมือชื่อนิติศ.....

ปีการศึกษา.....2549..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างดียิ่งและสูงสุดจาก ศาสตราจารย์ ดร.วิณา จิระแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ผู้เป็น "คุณครูในดวงใจ" ผู้จุดประกายความคิด แรงศรัทธาและความเชื่อมั่นในการทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้สร้างแรงบันดาลใจ เป็นที่ปรึกษา เป็นเพื่อน คู่คิด ให้กำลังใจและอยู่เคียงข้างผู้วิจัยตลอดมา ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ทั้งคอยช่วยเหลือสนับสนุน ตลอดจนช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของผู้วิจัยด้วยความทุ่มเท ความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้วิจัยสำนึกในพระคุณของท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจพร้อมทั้งซาบซึ้งในน้ำใจอันประเสริฐของท่านอาจารย์ ความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร ความห่วงใย ความปรารถนาดี ความเอาใจใส่ รวมถึงพลังแรงใจที่ท่านอาจารย์มีให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยไม่เคยลืมเลือน ผู้วิจัยจะนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไปปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มความรู้ความสามารถเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนไข้และผู้รับบริการ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประนอม รอดคำดี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ชูศักดิ์ ชัมภลลิขิต กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่เสียสละเวลาอันมีค่า ให้ความกรุณาในการชี้แนะ ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และปลูกฝังความรัก ความภาคภูมิใจในวิชาชีพแก่ผู้วิจัย รวมทั้งให้กำลังใจ เอาใจใส่ ติดตามความก้าวหน้าของผู้วิจัยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ แพทย์หญิงสุวิมล ชิวมงคล ประธานกรรมการบริหารกลุ่มนมแม่ พิจารณาทูลส่วนหนึ่งสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยเขต 8 นครสวรรค์ ที่กรุณาให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณ ดร.ราตรี สีนะกุล หัวหน้ากลุ่มการพยาบาล และ คุณพรพรรณทิพา กริธาชาติ หัวหน้าหอผู้ป่วยกุมารเวช3/NICU โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ ที่เอื้ออาทร ให้กำลังใจ เอาใจใส่ คอยติดตามความก้าวหน้า และช่วยเหลือสนับสนุนผู้วิจัยในการศึกษาตลอดมา ขอขอบคุณ คุณฉฎาธร ปราณมนตรี คุณชนิษฐา จรัสวิศิษฏ์กุล และเจ้าหน้าที่หอผู้ป่วยกุมารเวช3/NICU ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจ ช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดมา ขอขอบคุณเด็ก ๆ และคุณแม่ทุกท่านที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ คุณตา ขอขอบคุณคุณอนวัชและคุณอังคณา พี่ชายและน้องสาวที่น่ารัก คอยติดตาม ช่วยเหลือ สนับสนุน เป็นกำลังใจ และเป็นแรงใจให้ผู้วิจัยในการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มาโดยตลอด ขอขอบคุณคุณสารภี กาญจนารัตน์ และเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ร่วมสถาบันทุกท่านที่เป็นกำลังใจในการศึกษาตลอดมา ขอขอบคุณคณะเจ้าหน้าที่คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ขอขอบคุณกำลังใจทุกดวงที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ และทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จได้ ณ วันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามในการวิจัย.....	6
แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ).....	19
ความสำคัญและการนำความฉลาดทางอารมณ์ไปประยุกต์ใช้.....	34
คุณลักษณะของเด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์.....	36
การประเมินและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก.....	38
ปัจจัยที่มีผลส่งเสริมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก.....	42
ปัจจัยร่วมที่มีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก.....	43
นมแม่กับความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก.....	48
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	54
การดำเนินการวิจัย.....	59
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62

5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
	สรุปผลการวิจัย.....	78
	อภิปรายผลการวิจัย.....	78
	ข้อเสนอแนะ.....	82
	รายการอ้างอิง.....	83
	ภาคผนวก.....	89
	ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	90
	ภาคผนวก ข เอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง.....	92
	ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	96
	ภาคผนวก ง ตารางคะแนนมาตรฐานความฉลาดทางอารมณ์ในเด็ก 3-5 ปี.....	105
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	110

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 การจัดระดับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กอายุ 0 – 3 ปี.....	55
ตารางที่ 2 การแปลผลความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 – 5 ปี.....	57
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบจำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของข้อมูลทั่วไปของแม่ที่เลี้ยงลูกด้วยนม แม่อย่างเดียว นมแม่ร่วมกับนมผสม และนมผสมร่วมกับอื่นๆ จำแนกตาม อายุ จำนวนบุตร และรายได้รวมต่อเดือน.....	63
ตารางที่ 4 เปรียบเทียบจำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของแม่ที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่าง เดียว นมแม่ร่วมกับนมผสม และนมผสมร่วมกับอื่นๆ จำแนกตามระดับการศึกษา และอาชีพ.....	65
ตารางที่ 5 เปรียบเทียบจำนวน ร้อยละ ของข้อมูลทั่วไป ของเด็กกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับนมแม่ อย่างเดียว ได้รับนมแม่ร่วมกับนมผสม และได้รับนมผสมและอื่นๆ โดยจำแนกตามเพศ	66
ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสภาพแวดล้อม รอบตัวเด็ก (HOME score) โดยรวม และรายด้านในกลุ่มเด็กที่ได้รับนมแม่อย่างเดียว ได้รับแม่ ร่วมกับนมผสม และได้รับนมผสมและอื่นๆ.....	67
ตารางที่ 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความฉลาดทาง อารมณ์ในเด็กกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับนมแม่อย่างเดียว นมแม่ร่วมกับนมผสม และนมผสมและ อื่นๆ จำแนกตามคะแนนโดยรวม และรายด้าน.....	69
ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 ปี ระหว่าง กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว และกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม โดยควบคุมปัจจัย ในด้านสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก.....	71
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กที่ เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียวในกลุ่มที่มีระยะเวลาแตกต่างกัน จำแนกตามคะแนนโดยรวม.....	72
ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความแตกต่างของความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 ปี ในกลุ่มที่ เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว ที่มีระยะเวลาการได้รับนมแม่แตกต่างกัน โดยควบคุมปัจจัยในด้าน สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก.....	73
ตารางที่ 11 เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ของความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 ปี ใน กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่อย่างเดียว ที่ระยะเวลา 1 เดือน, 4 เดือน และ 6 เดือน โดยควบคุมปัจจัยใน ด้านสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก.....	74
ตารางที่ 12 แบบสังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก.....	100
ตารางที่ 13 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ในเด็กอายุ 3 – 5 ปี.....	103

ตารางที่ 14 ตารางเปรียบเทียบคะแนนที่ได้กับคะแนนมาตรฐาน (T-Score Norms) ของความฉลาดทางอารมณ์ในแต่ละด้าน ของเด็กอายุ 3 – 5 ปี.....	108
ตารางที่ 15 ตารางเปรียบเทียบคะแนนที่พ่อแม่/ผู้ปกครองประเมินกับช่วงคะแนนมาตรฐาน ความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กอายุ 3-5 ปี สำหรับพ่อแม่/ผู้ดูแลเด็ก.....	109

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51
แผนภูมิที่ 2 การออกแบบการวิจัย.....	52